Obnovljena izdaja - Leto XVIII. - Štev. 5 (699) - Trst - 11. marca 1966 40 lir Spediz. in abb. post. Gruppo II

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Slovenska vprašanja pred deželnim svetom

V petek 4. marca t. l. se je v deželnem svetu začela razprava o osnutku zakonskega predloga Parlamentu glede kazenskih določil za zaščito «narodnih in jezikovnih manjšin» v Italiji. Osnutek zakonskega predloga Parlamentu je predložil predstavnik Slovenske skupnosti in pristojna deželna komisija je z opozicijo desničarskih članov sprejela osnutek z nekaterimi popravki ter ga predlagala v razpravo deželnemu svetu. Člena osnutka zakonskega predloga določata v mejah italijanskega zakonika kazni za ščuvanje na narodnostno mržnjo in za izpade proti manjšinam.

V razpravo so do sedaj posegli vsi poročevalci komisije: odv. Ginaldi za večino, misovec Gefter-Wondrich in liberalec Morpurgo za desničarsko manjšino. V torek se je razprava nadaljevala in so vanjo posegli razni svetovalci, ki so podprli osnutek zakonskega predloga, drugi pa, ki so se odločno postavili proti njemu. Med temi je bil najbolj oster misovec Morelli, ki se je s šovinistično vnemo postavil proti predlogu in skušal celo dokazati, da Slovenci v naših krajih uživajo vse pravice.

Zanimivo je, da so desničarski in nacionalistični krogi ostali v tej razpravi popolnoma osamljeni. Prav zato je njihova zagrizenost še večja in skušajo obujati vse stare krilatice, ki so jim toliko let služile v boju proti demokratičnim silam in zlasti proti Slovencem.

Pogrevanje nacionalizma s strani misovcev in liberalcev ob tej priliki je skoraj normalno, saj so znana njihova stališča do slovenskega dela prebivalstva naše dežele. Vsekakor so časi, ko so lahko mobilizirali velik del javnega mnenja okrog teh vprašanj, minili in vse skupaj se omejuje na dolgovezne govore v deželnem svetu in na objavo teh govorov v desničarsko usmerjenih listih v deželi, med katerimi prednjači kot vedno tržaški «Piccolo».

Ko pregledamo značaj osnutka zakonskega predloga Parlamentu, moramo takoj opozoriti slovensko javno mnenje, da ne gre tu za zakon, ki naj bi takoj veljal. Gre namreč le za predlog, ki ga lahko deželni svet na podlagi člena 26 deželnega statuta predloži obem vejam Parlamenta republike, ki naj šele razpravljata o njem. Torej šele, ko bo Parlament razpravljal o njem in ga bo sprejel, bo zakonski predlog postal zakon. Pri sedanjem primeru pa gre še za drugo komplikacijo, ki bo verjetno še otežila pot osnutka zakonskega predloga, o katerem razpravlja deželni svet. Ker osnutek zakonskega predloga predvideva spremembo kazenskega zakonika in ker je Parlament že pred časom ustanovil posebno komisijo za izdelavo novega kazenskega zakonika, bo dejansko osnutek zakonskega predloga le predlog navedeni komisiji, ki ga bo lahko sprejela ali ne.

V bistvu je torej osnutek zakonskega predloga, ki o njem sedaj razpravlja deželni svet, le načelno-političnega značaja. Zato je na eni strani zelo dobro, da so se ob tej priliki desničarji znašli popolnoma izolirani, ker ta predlog podpirajo vse demokratične stranke v deželnem svetu od KPI do DC, na drugi strani pa takšna «obveza» ni preveč težka za tiste, ki so do sedaj odklanjali vsak konkretni korak za slovensko manjšino, ko je šlo za vnašanje posebnih določil v deželne zakone, ki takoj učinkujejo v vsakodnevno življenje. Ni slučajno, da stranke levega centra, zlasti DC in PSDI, podpirajo ta osnutek zakonskega predloga tu, ko vedo, da je potem vse odvisno od svojih predstavnikov v Parlamentu in od komisije za izdelavo novega kazenskega zakonika. Tako se dejansko zastonj prikazujejo kot «filoslovenske», ne da bi bilo treba, da za Slovence nekaj konkretnega dajo.

Zato: po eni strani razprava o osnutku zakonskega predloga dokazuje popolno osamitev desnice, kar je velika zmaga demokratičnih in antifašističnih sil, po drugi strani pa ta osnutek zakonskega predloga ne pomeni nobene bistvene spremembe v sedanjem stanju.

Če hočemo biti realisti, moramo torej biti realisti do konca in ne pustiti, da bi nas uspavali z lepimi sanjami, saj ta osnutek zakonskega predloga ne predstavlja za stranke levega centra niti konkretno obljube.

* * *

V petek 4. marca t.l. je prišlo tudi do nekaj tehtnejšega v odnosu do slovenske manjšine. V razpravi je bil še vedno novi zakonski osnutek deželnega zakona za povečanje števila odborniških mest spričo povečanja števila reflektentov na mesta odbornikov po sestavi deželne vlade levega centra. V prvem členu novega zakona je zapopaden tudi člen 6 prejšnjega zakona od 31. avgusta 1964 o kompetencah deželnega odbora. Julija 1964 se je prav v zvezi s kompetencami predsedništva deželne vlade vodila velika bitka za popravek. Komunistični svetovalci so tedaj zahtevali, naj bo v zakonu izrecno zapisano, da se kompetence nanašajo tudi na narodno manjšino. Tedaj je večina v deželnem svetu s podporo desnice zavrnila komunistični predlog, češ da je v pojmu «splošnih poslov» zapopadena tudi kompetenca o zadevah, ki se tičejo narodnih manjšin.

Ko je tov. Šiškovič v I. deželni zakonodajni komisiji ponovno sprožil to vprašanje v zvezi s spreminjevalnim zakonskim osnutkom, sta mu tako referent Mizzau (DC) kot predsednik deželne vlade dr. Berzanti odgovorila, da bi sprejetje njegovega spreminjevalnega predloga povzročila zavrnitev zakona s strani centralne vlade, kar se je že dvakrat zgodilo v zvezi s pravilnikom in z zakonom o programaciji. Ker se tov. Šiškovič in njegovi kolegi od KPI niso zadovoljili s to čudno argumentacijo, je bil spreminjevalni predlog ponovno predložen v četrtek 3. marca. Ta spreminjevalni predlog je hotel, da se med kompetence predsedništva deželne vlade vneseio tudi posli o narodnih manjšinah. Tov. Šiškovič je v svoji obrazložitvi dejal, da se ne moremo več

(Nadaljevanje na 4. strani)

Manifestacija za mir in proti tujim vojaškim bazam

V nedeljo 13. marca bo v Pordenonu velika manifestacija za mir in proti tujim vojaškim bazam. Manifestacijo organizirata videmski in pordenonski Odbor za mir in svobodo Vietnama. Za to priliko pripravlja tržaška federacija KPI izlet v Pordenone. Avtobus bo odpeljal z Garibaldijevega trga ob. 7. uri. Podrobnejše informacije dobite na sedežu federacije.

Bivši komandant tržaške Rižarne aretiran

V Frankfurtu ob Majni so aretirali bivšega majorja SS Allersa, enega izmed zloglasnih komandantov Rižarne. V Trst bo prišel preiskovalni sodnik, da zbere dokazano gradivo proti Allersu in drugim krivcem zločinov v Rižarni. V poštev bodo prišla predvsem pričevanja preživelih in svojcev žrtev Rižarne ter dokumentirano gradivo.

Iz dokumentov je razvidno, da sta bila glavna komandanta Rižarne SS neki Oberhauser, Allers pa je bil dodeljen višji komandi SS in policijskemu vodji operacijske cone v Trstu.

Allers je stanoval v Ulici Giustiniano in je bil poleg Oberhauserja odločujoči komandant Rižarne.

Uspela stavka gradbenih delavcev

V torek je bila vsedržavna stavka gradbenikov. Stavko so proglasile vse tri osrednje sindikalne organizacije. Delavci zahtevajo obnovitev delovne pogodbe, ki je zapadla že preteklega novembra.

V številnih mestih so bile velike manifestacije, na katerih se je konkretno odražala najširša sindikalna enotnost.

V Turinu je stavkalo 95% delavcev, v Bologni 96%, v številnih mestih je stavkalo okoli 90% delavcev, v nekaterih mestih Emilije pa je stavkalo okoli 98% delavcev.

V Trstu je stavkalo več kot 8.000 delavcev, tj. 95%. Na Garibaldijevem trgu je bilo zborovanje, na katerem so sindikalni voditelji pojasnili zahteve delavcev in težnje stavkovnega gibanja.

Tajnik tržaškega sindikata FILLEA-CGIL tov. Criscenti je poudaril, da se je prava borba šele začela in da bodo verjetno potrebne še druge akcije za dosego pravic, ki jih gradbeni delavci zahtevajo.

Poudaril je tudi, da enoten nastop sindikalnih organizacij in velika udeležba delavcev pri stavki dokazujeta tudi voljo po nadaljevanju borbe.

Tudi na Goriškem je stavka gradbenih delavcev uspela. Stavkalo je 85% delavcev, v Furlaniji pa je stavkalo okoli 75% delavcev.

Delegacija tržaške federacije KPI na obisku v Kopru

V ponedeljek je bila na obisku v Kopru delegacija tržaške federacije KPI. S predstavniki Zveze komunistov Slovenije je razpravljala o problemih italijanske narodne manjšine na območju občin Koper, Izola in Piran. Tržaško delegacijo je vodil tovariš Tonel, delegacijo ZKS pa tovariš Gabršček iz Kopra.

V ponedeljek zvečer je na povabilo Zveze mladine Slovenije predaval v Kopru tovariš Valentin Duca, tajnik goriške federacije komunistične mladine. Predaval je o sklepih XI. kongresa KPI.

Za sredo je bilo najavljeno še eno predavanje o XI. kongresu KPI. Predavatelj: tovariš Baracetti, sekretar furlanske federacije KPI.

Vse te pobude spadajo v okvir sodelovanja med federacijami KPI in občinskimi komiteji ZKS v obmejnem pasu.

Poziv Italijanske ženske zveze

Zveza italijanskih žena - UDI - je ob letošnjem mednarodnem ženskem dnevu naslovila na žene poseben poziv. V njem je rečeno:

«UDI poziva vse žene, naj se zavedajo, da morajo biti udeležene pri reševanju vseh vprašanj, ki tarejo svet.

Na svetu porabijo vsako leto velike vsote denarja za orožje. 150 milijard dolarjev, t.j. 90.000 milijard ilr gre v morilne namene.

S tem denarjem bi lahko odpravili lakoto v svetu in prispevali k velikemu napredku v vseh delih sveta.

Razorožitev bi pomenila odstranitev vojne nevarnosti in bi omogočila, da bi dali na razpolago tudi vse umske vire v službo človeštva.»

Ukinitev vizumov

Besedilo sporazuma med Italijo in Jugoslavijo

8. marca je stopil v veljavo sporazum o ukinitvi vizumov med Jugoslavijo in Italijo. Besedilo sporazuma se glasi:

Jugoslovanski in italijanski državljani z veljavnim potnim listom lahko vstopijo v Italijo oziroma v Jugoslavijo za bivanje največ 90 dni iz katere koli države, brez vstopnega vizuma. Pristojne oblasti obeh držav lahko podaljšajo dovoljenje za bivanje državljanov druge države na obrazloženo prošnjo in v mejah veljavnosti državnih potnih listov.

Jugoslovanski in italijanski državljani, ki nameravajo bivati v Italiji oziroma v Jugoslaviji za dobo, ki je daljša od 90 dni, ali iz delovnih razlogov, si morajo pred odhodom oskrbeti vstopni vizum od pristojnih diplomatskih ali konzularnih oblasti. Državljani ene od obeh držav, ki nameravajo na ozemlju druge države izvajati aktivnost v okviru gospodarsko-trgovskih odnosov med obema državama, si morajo oskrbeti dovoljenja, ki so predvidena z notranjo zakonodajo.

Jugoslovanski in italijanski državljani lahko potujejo v skupinah brez vizumov iz turističnih, športnih in kulturnih razlogov s skupnim potnim listom. Osebe, ki nimajo državljanstva države, ki izda kolektivni potni list, ne morejo biti vpisane na njem. Število oseb, ki potujejo s kolektivnim potnim listom ne more biti manjše od 5 in večje od 50 v skupini. Vse osebe, ki so vpisane na skupnem potnem listu, morajo potovati skupno, se ne morejo ločiti med bivanjem na ozemlju druge države in morajo pri izhodu iz nje prestopiti mejo v skupini. Če se kdo od članov skupine iz kakršnega koli razloga ne more vrniti v svojo državo skupno z ostalimi člani skupine, je vodja skupine dolžan o tem takoj obvestiti konzularne oblasti svoje države in pristojne oblasti druge države ter navesti razloge za odsotnost.

Ukinitev vizumov ne oprošča državljanov obeh držav, dolžnosti, da spoštujejo zakone in predpise druge države, ki se nanašajo na bivanje in zadržanje tujcev.

Pristojne jugoslovanske in italijanske oblasti si pridržujejo pravico, da prepovedo vstop na svoje ozemlje državljanom druge države, ki jih imajo za nezaželene in da v katerem koli trenutku prepovedo bivanje Vsaka od obeh vlad bo lahko začasno v celoti ali delno prekinila izvajanje določil sporazuma iz razlogov javnega reda, varnosti ali javnega zdravstva.

Proračun nabrežinske občine

Občinski svet v Nabrežini je v torek zaključil razpravo o proračunu za tekoče leto. Za proračun so glasovali svetovavci skupin, ki sestavljajo občinsko upravo in svetovavec PSI, skupno 11 glasov. Komunisti so glasovali proti.

Proračun predvideva 219.635.000 lir izdatkov in 166.594.000 dohodkov. Predvideni primanjkljaj znaša več kot 53.000.000 lir in bi ga morali kriti z državno podporo.

Vodja naše skupine v občinskem svetu tovariš Albin Škrk je na zadnji seji kritiziral občinsko upravo, ker je začela višati davke. Kritiziral je tudi turistično ustanovo, ki je prejela od občine en milijon lir podpore, ni pa bila niti toliko dosledna, da bi postavila dvojezični napis na svojem sedežu v Sesljanu.

Tudi tovariša Marušič in Grgič sta kritizirala občinsko upravo. Prvi je poudaril, da se občina premalo briga za probleme vasi, drugi pa je naglašal potrebo večje skrbi za mladino, posebno za njeno telesno vzgojo in športno udejstvovanje.

Razprava o tržaškem občinskem proračunu je zaključena

Tudi po vključitvi slovenskega socialista v občinski odbor, ni bilo nič konkretnega narejeno za Slovence

Govor voditelja skupine KPI

V torek 1. marca se je v tržaškem občinskem svetu zaključila razprava o letošnjem občinskem proračunu. Za proračun uprave levega centra so glasovali demokristjani, socialisti, socialdemokrati, bivši republikanski, danes neodvisni svetovavec, indipendentisti svetovavec Slovenske liste; proti pa so glasovali svetovavci KPI in PSIUP, svetovavec Fronte za neodvisnost in iz povsem drugačnih razlogov tudi svetovavci desničarskih strank. Kaže, da je bila uprava levega centra do zadnjega trenutka negotova, da bo prejela zadostno število glasov. To potrjuje tudi dejstvo, da so poklicali na zaključno sejo indipendentista, ki je že več časa v bolnici.

Ob zaključku proračunske razprave v občinskem svetu je govoril tudi vodja komunistične skupine tovariš Tonel. Poudaril je, da levi center ni uspel, kar potrjujejo neizpodbitna dejstva. Slavospevi levemu centru, izrečeni v dvorani občinskega sveta, niso nikogar prepričali. Tako kot prejšnja leta je bil tudi tokrat obnovljen seznam raznih obljub. Na mnoga vprašanja pa ni nihče od levega centra konkretno odgovoril. Nihče ni pojasnil kako to, da se je pod levim centrom obdavčenje zvišalo povprečno za celih 9.177 lir na osebo. Kje je iskati vzroke za skrčenje števila zaposlenih oseb za okrog 4000 enot? Zakaj se je v zadnjem letu izselilo okrog 2.500 ljudi, povečini mladih? Zakaj odpusti z dela, skrčenje delovnega urnika, represalije delodajalcev? Zakaj je ves Trst s splošno stavko manifestiral za rešitev ladjedelnice Sv. Marka? Kako to, da ni še ustanovljena pristaniška ustanova zaradi česar se nahaja v kritičnem položaju tudi podjetje splošnih skladišč?

V nadaljevanju svojega govora je tovariš Tonel omenil, da Skupno evropsko tržišče in zunanja politika levega centra onemogočata krepitev ladjedelnice Sv. Marka, ustanovitev carine prostih področij, razvoj prometa z vsemi deželami sveta. Ustanovitev dobrih odnosov z deželami takoimenovanega tretjega sveta preprečuje podrejenost italijanske politike ameriški politiki.

Tudi gospodarska konferenca, ki jo je priredila občina je potrdila, da obstaja v Trstu nevzdržen položaj.

Vodja komunistične skupine se je nato dotaknil vprašanja slovenske narodne manjšine. Dejal je zgrešeno trditi, da je z vstopom socialistov v občinsko upravo prenehala diskriminacija proti delavkim strankam in proti pripadnikom slovenske jezikovne skupnosti. Dejal je tudi, da ni bilo poskrbljeno za prevajalca v seji dvorani, za zaposlitev občinskih funkcionarjev, ki obvladajo slovenski jezik, za postavitev dvojezičnih napisov, za objavo občinskega biltena v slovenskem jeziku, za imenovanja ulic po slovenskih zaslužnih možeh, postavitev dvojezičnega napisa partizanskem spomeniku v Trstu; skratka, niso bili sprejeti ukrepi, ki bi omogočili razvoj slovenske narodne manjšine.

Tovariš Tonel je še poudaril:

Značilno je, da se ni noben demokristjanski ali socialdemokratski svetovalec dotaknil problemov slovenske manjšine, da ni bila sprejeta nobena točna obveza.

«Mi — tako je zaključil svoj govor tovariš Tonel — smo povabili stranke levega centra k razpravljanju o političnem, gospodarske, socialnem in upravnem položaju občine, o problemih demokracije v občinskem svetu, brez izmikanja pred odgovornostjo. Toda namesto, da bi stranke levega centra sprejele naš predlog, so pogrevale protikomunizem».

8. marec so žene v vsej deželi slovesno proslavljale. Prireditve s kulturnimi sporedi in govori o pomenu mednarodnega dneva žena so bile v mnogih krajih. V nekaterih krajih so bile prireditve že prejšnjo nedeljo, nekaj prireditev pa bo tudi prihodnjo nedeljo. Gornja slika je bila posneta v dvorani na stadionu Prvi maj v Trstu.

Ob praznovanju 8. marca

Prva ženska gibanja so nastala kmalu po pojavu kapitalizma. Ženske so morale zapustiti domače ognjišče in skupaj z moškim-delavcem začeti boj za obstoj.

Ustanovitelja znanstvenega socializma Marx in Engels sta v svojih teoretičnih delih poudarila misel, da je boj žensk za enakopravnost sestavni del zgodovinskega boja delavskega razreda za uničenje kapitalizma kot sistema, v katerem je glavni vir vseh tegob v položaju delovnih razredov družbe, posebej ženske-delavke.

Doba, ki je večstransko potrdila Marxove misli o mestu in vlogi delovnih žensk, je bila doba pariške komune. Pariške ženske so v boju za rešitev komune — te prve republike delavcev — izpričale moč prebujenega človeškega bitja, ki prej ni imelo pravice do svobodnega in enakopravnega razvoja. Moč za junaštva, ki so jih storile pariške ženske v dneh komune, je treba iskati v tem, da jim je bilo jasno, kaj je komuna zanje pomenila. Pariška komuna je kot prva proletarska revolucija na svetu razglasila največja revolucionarna načela narodov, ki so uničila obstoječe pravne in družbene odnose in odpravila dotedanje privilegije ter uveljavila popolno enakopravnost moških in žensk.

Pariške ženske so tudi s puško v roki nastopile v obrambo komune. Organizirale so ženski bataljon, ki ga je popeljala v boj za obrambo komune Luisa Michel. Ko je ta kasneje stala pred buržoaznim sodiščem, je izjavila: *«Nočem se braniti, nočem, da bi me branili. S svojim bitjem pripadam socialni revoluciji in izjavljam, da prevzemam vso odgovornost za svoja dejanja. Ker pa kaže, da srce, ki bije za svobodo, ima pravico samo do koščka svinca, zahtevam svoj delež: Če me boste pustili živeti, ne bom nehala pozivati na maščevanje».*

Žensko delavsko gibanje je razvilo svojo množičnost zlasti po zmagi idej znanstvenega socializma. Boj za politično enakopravnost žensk, boj za volilno pravico se je čedalje tesneje povezoval z gospodarskimi zahtevami in uveljavljanjem načela: za enako delo enako plačilo. Onemogočiti je bilo treba nadčloveško izkoriščanje ženske delovne sile in v delavsko zakonodajo vključiti socialno zaščito ženske. Zato se je v delavsko gibanje vključevalo čedalje več žensk.

V tem obdobju je bilo čutiti potrebo po povezovanju ženskih organizacij v enotno mednarodno organizacijo. Ena izmed pobudnic mednarodnega gibanja delavk je bila Klara Zetkin. Na njeno pobudo sta bili sklicani dve mednarodni ženski konferenci. Na drugi mednarodni ženski konferenci v Köbenhavnu leta 1925 je bilo sprejeto praznovanje 8. marca kot mednarodnega borbenega dneva žena.

Klara Zetkin je že na prvem kongresu II. internacionale v Parizu leta 1889, poudarila:

«Me ne priznavamo nobenega posebnega ženskega vprašanja. Ne poznamo posebnega vprašanja delavk. Osvoboditev žensk kakor tudi osvoboditev vsega človeštva bo prišla kot posledica osvoboditve dela izpod kapitala. Samo v socialistični družbi bodo ženske kakor tudi delavci nasploh dobili svoje pravice».

Klara Zetkin je sodelovala v vseh oblikah manifestacij delavskega gibanja in tako združevala smisel za teoretične postavke s praktičnim življenjem. Pripadala je tistemu delu voditeljev nemške socialne demokracije, katerega življenjska pot je postala vzor revolucionarjev. Že precej priletna in izčrpana je prispevala zadnje moči za ohranitev političnih svoboščin nem-

(Nadaljevanje na 4 strani)

Nemški revanšizem in militarizem zavirata akcije za mir in sodelovanje

Poleg predloga poljskega ministra Rapackega o brezatomski coni v Evropi beležimo v preteklem letu še nekaj akcij, s katerimi so evropske države iskale ne samo način sožitja ampak tudi način sodelovanja med narodi ne glede na družbene sisteme in ideologijo. Med take pobude lahko štejemo predlog o nenapadanju med Varšavskim paktom in Atlantskim paktom, dialog, ki ga je v lanskem poletju začela moskovska Pravda o problemih skupne varnosti na evropski celini; na XX. zasedanju OZN je bila s pomembno večino sprejeta resolucija o dobrososedskih odnosih med evropskimi državami. K vsemu temu lahko prištejemo še najnovejšo pobudo Demokratične republike Nemčije, po kateri naj bi evropske države korak za korakom zmanjševale napetost v Evropi, naj bi delovale za normalizacijo odnosov med državami, pri čemer sta posebej mišljeni obe Nemčiji.

Taki predlogi in pa potovanja vodilnih državnikov med vzhodno in zahodno Evropo kažejo, da so potrebe po nadaljnjem razvoju odnosov med evropskimi državami globlje, kot pa sicer o njih mislimo. Ni pa naključje, da vsako tako potovanje in vsaka pobuda v tej smeri ustvarja posebno zaskrbljenost in nemir v Zahodni Nemčiji, ki takoj po vsakem novem dogodku v smeri približevanja med Vzhodom in Zahodom pošlje svoje državnike v Pariz, London in Washington, da otipljejo utrip, da ponovno zmerijo odnose.

Zahodnonemški kancler Erhard je po pravkar končanem potovanju v Londonu, Washingtonu in Parizu lahko ugotovil, da so razlike v zahodnem taboru vse večje.

O Evropi smo navajeni misliti kot o klasičnem primeru blokovske razdeljenosti, ki stoji na najbolj ostro geografsko razdeljenih družbenih in ideoloških sistemih, z nemškim in berlinskim vprašanjem; o Evropi, v kateri je največja ameriška baza na svetu, jasno uperjena proti Sovjetski zvezi in socialističnim državam; o Evropi, kjer je nemški vojski že v tretje prepuščena prednost, da začne svetovni spopad, tokrat z edino razliko, da bi odigrala vlogo vžigalnika atomske eksplozije v splošnem uničujočem atomskem spopadu.

Nekateri zahodni politiki in vojni strategi gledajo na Evropo še vedno samo na tak način. Vse večjemu krogu zahodnih državnikov in politikov pa je jasno, da se je v zadnjih letih mnogo spremenilo tudi v tem delu sveta. Nekateri celo menijo, da so pozitivni, demokratični mednarodni odnosi ravno v Evropi dosegli najvišjo stopnjo svojega razvoja.

Katera dejstva bi predvsem morali imeti pred seboj, ko razmišljamo o upravičenosti ene ali druge ocene?

Nedvomno je v zvezi s tem važna ocena, vpliva in namenov politike Zahodne Nemčije. Da v zahodni Evropi delujejo različni interesi, bi lahko sklepali že po tem, da se v odnosih med Združenimi državami in Zahodno Nemčijo vse jasneje pojavljajo težnje po uveljavitvi posebnih odnosov med tema dvema industrijsko in vojaško pomembnima silama. Zagovornikov dajanja prednosti Zahodni Nemčiji je posebno veliko med skrajnimi desničarji v ZDA, v Zahodni Nemčiji pa sedijo zagovorniki take politike v vladi kanclerja Erhardta. Že Adenauer se je za uresničenje svoje politike povsem naslonil na ZDA in njene vojaške načrte. Pravijo, da želi Erhardt biti v izvrševanju te politike še bolj dosleden.

Zanimivo je ugotavljati, na čem v Ameriki gradijo simpatije do Zahodne Nemčije. O tem piše znani komentator Lippmann takole:

«Zahodna Nemčija je najbolj bogata država zahodne Evrope in Amerikanci verjamejo, da je njeno bogastvo rezultat popolne gospodarske politike. Nemci so bili vedno dobri vojaki, poleg tega so nemška čustva neomadeževano protikomunistična».

Politika Zahodne Nemčije ima še vedno vse tiste značilnosti, zaradi katerih uživa zaupanje ZDA. Njena gospodarska moč še raste, njena konkurenčna sposobnost, ki resno ograža ostale zahodnoevropske partnerje in se ni še spopadla z ameriškimi interesi. Bonnska vlada brez rezerv podpira ameriško politiko v Vietnamu, v skladu z ameriškimi interesi so tudi nemška stališča do vprašanj razorožitve, politike koeksistence in do sodelovanja s socialističnimi deželami. Zato je deležna zaupanja tudi pri spoznavanju ameriških atomskih skrivnosti ter je že usposobljena, da začne z lastno proizvodnjo atomskega orožja.

Taka Nemčija, katere interesi so v popolnem soglasju s politiko ZDA v Evropi, je rezultat blokovke politike. Danes pa, ko blokovski koncepti ne ustrezajo več niti razmeram v Evropi, niti ne za druga področja v svetu, kot kaže primer Vietnama, kjer je ameriška intervencija ostala skoraj osamljena (edina evropska država, ki dosledno podpira agresijo v Vietnamu, je Zahodna Nemčija), lahko ugotavljamo elemente vse večje izolacije blokovske politike Zahodne Nemčije.

Ameriški obrambni minister je pri koncu preteklega leta na sestanku evropskih obrambnih ministrov držav članic NATO, med drugim povedal, da je v Evropi nad 5000 konic za atomska orožja, da bo to število v naslednjih mesecih povečano za 20 odstotkov. Večji del ameriških atomskih bomb je spravljenih v Zahodni Nemčiji, v kateri je 130.000 izvežbanih oficirjev in podoficirjev in ki je sposobna mobilizirati pet milijonov vojakov. V Zahodni Nemčiji so ob pomoči Amerike in ostalih atlantskih zaveznikov uspeli zgraditi nevarno vojaško silo. Industrija, ki je zrasla iz vojne industrije in je hitro prilagodljiva vojaškim potrebam, je zaradi militarističnega in revanšističnega razpoloženja, ki ga uradna politika ohranja živega — in pa

(Nadaljevanje na zadnji strani)

Neurejene razmere škodujejo razvoju slovenskega šolstva

Kmalu bo preteklo pet let odkar je bil odobren zakon za slovenske šole, toda razmere na področju slovenskega šolstva so še vedno neurejene.

Povsem razumljivo je, da neurejene razmere kvarno vplivajo na življenje slovenske šole.

Z letošnjim šolskim letom je šolsko skrbništvo v Trstu ukinilo šest razredov na slovenskih osnovnih šolah. Ta ukrep opravičuje z dejstvom, da letos obiskuje slovenske osnovne šole pet učencev manj kot lani.

Ukinjeno je bilo tudi ravnateljstvo enotne nižje srednje šole na Katinari. Dejansko je ta šola danes združena s srednjo šolo pri Sv. Ivanu. Ravnateljsko mesto na tej «združeni» šoli je šolski skrbnik poveril profesorici Abramovi, ki ima stalno službeno mesto na neki nižji italijanski srednji šoli in opravlja službo ravnatelja na slovenskem realnem in klasičnem liceju v Trstu.

Ukinjeno je tudi slovensko didaktično ravnateljstvo v Nabrežini. Šole, ki so spadale v pristojnost ukinjenega ravnateljstva, spadajo sedaj v pristojnost ravnateljstva na Opčinah. Kaže pa, da šolsko skrbništvo v Trstu namerava ukiniti še eno slovensko didaktično ravnateljstvo v Trstu.

Šolsko skrbništvo pozablja, da slovenske šole nimajo dovolj učbenikov. Drugi razred osnovne šole nima berila, kaže, da bo prihodnje leto tudi prvi razred brez berila. Tudi v nekaterih srednjih šolah nimajo ustreznih učbenikov.

Navedli, odnosno ponovili smo le nekatere primere, ki zelo prepričljivo potrjujejo, da položaj slovenskega šolstva ni rožnat.

Nihče ne more trditi, da šolsko skrbništvo ne pozna potreb slovenske šole in ne dolžnosti, ki izhajajo iz določil zakona za slovensko šolo.

Tudi šolsko skrbništvo v Gorici poskuša uveljaviti nekatere ukrepe, ki niso v interesu slovenske šole in ki so celo v protislovju z določili zakona za slovensko šolo. Učiteljem slovenskega porekla, ki poučujejo na italijanskih šolah in so z natečajem postali stalni učitelji, daje možnost, da pridejo v posebni seznam učiteljev, ki poučujejo na slovenskih osnovnih šolah.

Sidikat slovenskih šolnikov v Gorici je poslal pismo šolskemu skrbništvu. V tem pismu je rečeno, da na slovenske šole utegnejo priti učitelji, ki so bili vedno izven slovenskega okolja in slovenskega jezika ne govorijo več. Takšni učitelji so za dolgo dobo let prekinili sleherno zvezo s kulturnim dogajanjem v slovenski narodni skupnosti, zato ne morejo nuditi slovenski mladini potrebne narodne usmeritve in trdnosti v zavesti.

To so dejstva, ki nas zelo zaskrbljajo.

Toda ne smemo se ustavljati pri ugotavljanju položaja. Enotno in odločno moramo nastopiti ter zahtevati izvajanje vseh določil šolskega zakona in tudi tistih določil londonskega sporazuma, ki se tičejo slovenske šole.

V nedeljo popoldne je nastopil v Kulturnem domu v Trstu pevski zbor osnovne šole Trnovo iz Ljubljane. Občinstvo je mlade pevce zelo toplo sprejelo. Zbor vodi Majda Hauptman. Nedeljski koncert je organizirala Glasbena Matica.

Naši kraji

RUPA

Vasica, ki šteje danes kakih 50 hiš leži na levi strani ceste, ki pelje iz Gorice v Trst. Hiše so strnjene na malem griču, mimo katerega teče reka Vipava. Sedaj se po vasi vije asfaltni trak, voda pa je napeljana v vsako hišo. Vodnjaki, iz katerih so domačini še pred nekaj leti zajemali pitno vodo, obstojajo danes le še kot okras ali spomin na preteklost.

Do druge svetovne vojne je vas spadala pod občino Miren sedaj pa spada pod Sovodnje.

Tik ob tržaški cesti, ob vhodu v vas stoji sodobno urejen gostinski lokal, kjer se zlasti ob nedeljah in praznikih ustavljajo številni izletniki iz Gorice in Trsta. Na staro gostilno «pri Jaki», kjer so pred 30-40 leti fantje prirejali plese je ostal le še bled spomin. Spominjajo se je le starejši možje.

Andrej Ožbot, 66-letni domačin, nam je povedal, da je pred prvo svetovno vojno delovala v vasi strojarna, obrtniški podjetji «Čotar» in «Trampuž», pa da sta izdelovali čevlje. Nekaj domačinov je delalo v tržiški ladjedelnici. Večinoma pa so se domačini bavili s kmetijstvom. Pridelovali so krompir, koruzo in pšenico. Edino z gojenjem sviloprejke je pritekel v domačo blagajno kak krajcar. Kljub trdemu delu je razsajala beda. Med prvo svetovno vojno je bilo tri četrtine hiš v vasi porušenih.

Klub trdemu delu so rupenski fantje hodili stalno v Miren, kjer sta obstojali telovadni društvi Sokolov in Orlov. Leta 1922 pa je bil ustanovljen godbeni krožek «Miren» pri katerem so stalno sodelovali številni Rupenci. Ta godba na pihala je od časa do časa nastopala tudi po razpustju slovenskih društev, saj se je ohranila do leta 1947.

Fašizem ni prizanesel niti tej vasi. Tudi rupenski fantje so bili odpeljani v posebne bataljone žalostnega spomina. Ko se je na primorskem začel oborožen upor proti nacifašizmu, so se fantje in možje pridružili partizanskemu gibanju. Žene in starejši možje pa so nabirali v vasi hrano in oblačila za partizane. Pri Andreju Ožbotu je bila «posnemalnica», kjer so domačini izdelovali maslo in ga pošiljali borcem v hribe. Delovanje za NOB v vasi pa je bilo zelo težavno. Kot smo omenili leži vas tik ob glavi cesti, zato so bili Nemci lahko vsak hip v vasi, ne da bi se dalo njihov prihod pravočasno opaziti. Klub temu pa so se partizanske patrole utegnile vsakokrat pravočasno umakniti. Edino 20. aprila 1945 so Nemci «pri Jaki» dobili skupino partizanov. V spopadu so bili trije ubiti, hišo pa so nato zažgali.

Z zmago nad okupatorjem so tudi Rupenci, po dvajsetih letih terorja, spet svobodno zadihali.

Godba iz Mirna leta 1923. Pri njej so sodelovali tudi številni godbeniki iz Rupe.

Dve premieri Slov. gledališča

S. Beckett: Čakajoč na Godota in Poslednji trak

V zadnjem času gledališča pogosteje uprizarjajo dela svetovnih avantgardističnih dramatikov. To je postalo že nekakšno pravilo.

Avantgarda kot taka, ki zajema prav vsa področja v umetnosti, se prav gotovo najznačilneje izraža v gledališču, kjer ima predvsem ta namen, da izziva občinstvo v smislu opuščanja togih in tradicionalnih dramaturških oblik.

Če hočemo govoriti o Beckettu in torej o delu, ki ga je slovensko gledališče v Trstu vključilo v svoj program, moramo nujno malo pobrskati po tem pojavu v umetnosti, ki se začenja z Alfredom Jarryem z «Ubu roi» in se nadaljuje z dramatiki kot so Applinaire, Cocteau, Vitrac, delno Artand in drugi.

Vsekakor pa ostane dejstvo, da je težko združiti v skupno formulo različna nagnjenja (subrealno, eksperimentalno, absurdno, kozmologično gledališče in še metafizično farso), kot je težko približati futuristično gledališče njegovim pralikom, ali zbližati Samuela Becketta Eugèniju Jonescu, Gêneta Tardienu, v Angliji «jeznega» Osborna Pinterju in Weskeju, v Ameriki pa čudaškega Kopitteja Edwardu Albeeju. Težave, ki se pač pojavljajo zaradi samih avtorjev, ki s svojimi polemičnimi deli branijo raznovrstne poglede na svet. Jean-Louis Barrault je pravilno povedal, ko je rekel «gledališka avantgarda se kaže v tem, da avtor prehiti ali občinstvo zamudi».

In tak je tudi Samuel Beckett, čigar poetični svet je vsekakor zelo zapleten. Njegovi junaki (pogosto pohabljeni berači) se gibljejo v nekem obupanem vsemirju, v neki enoličnosti kretenj in besede, ki napovedujejo tesnoben občutek nekoristnosti upanja .Junaki pač, ki «imajo samo ta greh, da so se rodili» kot pravi Beckett.

SG se je odločilo za dve njegovi deli (čeprav bi zadostovalo samo eno) in sicer za dvodejanko En attendant Godot in za monolog Krapp'c Last Tape, ali kot se glasita v prevodu Franceta Jamnika- Čakajoč na Godota in Poslednji trak.

Čakajoč na Godota je v začetku naletela na velike težave, saj so jo skoraj vsi gledališki ravnatelji odklanjali, dokler je niso prvič uprizorili v režiji Rogera Blina januarja 1953 v Parizu. In prav s tem delom si je Beckett pridobil mednarodni sloves, delo samo pa je obveljalo za enega najznačilnejših izrazov povojne dramatične avantgardne književnosti.

Dva potepuha pričakujeta na samotni cesti prihod nekega skrivnostnega Godota, s katerim bi se morala sestati. Ob zaključku vsakega dejanja pa pride neki deček in jima pove, da Godot ni utegnil priti, da pa pride jutri prav gotovo. (Režiser Gombač je priredil dialog v eno dejanje in tako izpustil tudi dečka. Namesto njega pove novico eden od potepuhov). Ta Godot je očitno simbolična oseba, ki mu vsakdo lahko pripisuje te ali one lastnosti; za avtorja pa dogodek pomeni samo pretvezo, da podčrta nerazumljivo nesmiselnost človekovega bivanja in globoko ničnost njegovena zunanjega in to še v duho viti obliki farse, ki zakrinka tragiko poslanice (Godot bo prišel...).

V dialogu sta nastopila Silvij Kobal kot Vladimir in Edvard Martinuzzi kot Estragon. Vlogi sta se jima do potankosti prilagajali, poleg tega pa sta oba imela možnost, da sta «z enim mahom ujela dve muhi» namreč grotesknost v komičnosti in tragiki. Kljub dovršenosti obeh likov pa je Kobal znatno prekosil Martinuzzija, ki je bil včasih le preveč «nasproten» Beckettovi ideji in zasnovi dela, ki se senči v pretirani karikaturi govorica in kretenj.

Kot nadomestilo priredbi pa smo gledali monolog Poslednji trak istega avtorja, ki v Beckettovem umetniškem opusu ne pomeni ravno mnogo. Sicer tudi motiv ni tako hvaležen kot v «Godotu». Glas junaka namreč izmenično zveni zdaj kot živ glas, zdaj kot registriran — dramatičen spopad med sedanjostjo in preteklostjo. Torej delo ki nudi le malo umetniškega užitka in ki ne prodre tako globoko v Beckettov značilen svet. Seveda pa ne moremo iti mimo Nakrstovega Krappa, ki je bil res mojstrsko podan.

Obe deli je zrežiral Branko Gombač, ki je posebno pri prvi dobro zadel v Beckettovo globino. Jasno je bilo, da je mnogo bolj pazil na zunanje učinke kot pa na govorico. Sicer pa sta se tragika in komika spretno dopolnjevali in to je prav gotovo Gombačeva zasluga.

Sceno za obe deli je napravil Klavdij Palčič vse v stilu «svojega stila»...

J. Tavčar: Mrtvi kanarček

«Ne sprašujte me, pustite me pri miru, ker gre izključno za moje osebne zadeve» pravi Josip Tavčar, če ga kdo vpraša, zakaj piše tako in ne drugače. Neka jeza je v njegovih besedah, jeza, ki se pravzaprav posredno ali neposredno zrcali v vseh njegovih delih: od «Nickya» pa do «Pekla», od «Honoluluja» pa do «Kanarčka». In prav zaradi tega je Tavčarja težko opredeliti, ker je pač občečloveški, absolutno nevezan na našo lokalno problematiko (za nekatere bi moral biti), povsod prisoten, da nas s svojimi fantazijami in tragiko ponese v svet «nerealne resničnosti». Tak je tudi v svojem zadnjem delu «Mrtvi kanarček», ki ga je SG uvrstilo med slovensko noviteto.

V če se «Mrtvi kanarček» razlikuje od ostalih Tavčarjevih del? Njegova morala? Njegov problem? Še mnogo podobnih vprašanj bi prišlo v poštev za razčlembo dela. Bistvo v «Kanarčku» ali njegova vodilna nit pa je le ta, da se danes, bolj kot kdajkoli otepamo in sramujemo lastnih čustev in strasti, ker se nam zdijo prevsakdanja, banalna in nesodobna. Nujna posledica tega pa so samomori in umori, ki «pozneje» nadomestijo tisto, kar smo izgubili na svetu.

Vsekakor zanimiv problem, ki pa je Tavčarju delno spodletel. Avtor najde rešitev za svoje junake le v posmrtnem življenju, torej v fantaziji. Ne zadovolji se z enim umorom, ampak zahteva še dva in kot logična posledica temu si vsakdo pričakuje, da bodo ob zaključku fantazije ležali na odru sami mrliči. Toda proti koncu avtor izpelje svoje delo na čisto drug tir. Njegova gospodična Mira, ki ni še nikdar poljubila in resnično ljubila, se vda strastem in «banalnosti lastnih čustev», zahteva, da jo prijatelj poljubi in obožuje ter, kot da bi to še ne zadostovalo, se na višku čustvenega razburjenja preda kričeči glasbi... (V nasprotnem primeru bi se tudi ona umorila... pa tudi vsi ostali junaki). Zaključek vsega tega pa je, da Tavčar najde svoj raison d'tre izključno v, sicer osebni fantaziji posmrtnega življenja, kjer vsa čustva privrejo na dan in kjer sta le tolažba in srečno življenje. Drži ali ne drži? Težko je odgovoriti na to vprašanje, o katerem si, tudi Tavčar ni popolnoma na jasnem.

Le režiserjeva iznajdljivost in režijska vsestranska podkovanost, kot je prav Babičeva, lahko ponese na oder taka dela, kot so Tavčarjeva. Vprašanje kako neliterarno govorico vskladiti s stilno in estetsko izraznostjo, kako rešiti statičnost avtorjevih junakov, da bodo čimbolj razumsko prisotni in dojemljivi, je

SERGEJ VERČ

(Nadaljevanje na zadnji strani)

Gorica

Občinski svet bo razpravljal o regulacijskem načrtu

Občinski svet v Gorici bo v kratkem ponovno razpravljal o problemih mestnega regulacijskega načrta, s katerimi so tesno povezani tudi problemi industrijske cone.

Kot je znano je že prejšnji občinski svet začel razpravo o teh problemih. Nekatere politične skupine so se že tedaj izrekle proti načrtu, ki ga je predložil občinski odbor in ki je predvideval zgraditev industrijskega naselja na rodovitnem polju med Štandrežem in Sovodnjami.

Z uresničitvijo tega načrta bi bilo uničeno tamkajšnje vrtnarstvo, slovenski etnični skupnosti pa bi bil zadan najhujši udarec.

Takrat so skupaj s komunisti nasprotovali urbanizaciji Štandreža tudi tovariši socialisti in svetovavci Slovenske demokratske zveze.

V Gorici je sedaj na oblasti levi center, v katerem so zastopani tudi socialisti in Slovenska demokratska zveza. Ali bosta ti dve skupini sedaj zavzeli enako stališče kot lani?

Kaže namreč, da niso bili spremenjeni prvotni načrti.

Govori se, da imata tako PSI kot SDZ namen v celoti sprejeti načrte KD.

Prireditev prosvetnega društva v Doberdobu

Prosvetno društvo «Jezero» iz Doberdoba je v nedeljo 6. marca organiziralo proslavo mednarodnega praznika žena. O pomenu praznika je govorila tovarišica Ana Rožet, članica pokrajinskega odbora, zveze žena UDI. Prikazala je ekonomsko krizo v pokrajini, številne odpuste z dela in posledice, ki so v prvi vrsti prizadeli žene na Goriškem. Omenila je vlogo slovenske in italijanske žene med osvobodilno borbo in poudarila, da žena še danes nima tistega mesta v družbi, ki bi ji moralo pripadati. Pri tem so najbolj prizadete slovenske žene, ki poleg socialnih krivic, občutijo tudi krivice, ki se gode slovenski narodni manjšini. Naloga vseh naprednih žena je, da se še nadalje borijo za enakopravnost, za ohranitev miru v svetu, za socialni napredek in demokracijo v kateri naj se rešijo tudi manjšinski problemi.

V okviru proslave je nato sledilo predavanje «O Simonu Gregorčiču — goriškem Slavčku». Prof. Slavko Kretič in Rudi Hoenn iz Nove Gorice sta prikazala kraje in zgodovinsko obdobje v katerem je Gregorčič živel kot pesnik in človek. Predavanje je bilo spremljano z diapozitivi. Prireditev je vodil tovariš Jože Jarc.

Števerjanci organizirajo izlet v Benečijo

Prosvetno društvo «Briški grič» iz Števerjana priredil v soboto 19. marca enodnevni izlet v Benečijo. Odhod bo ob 9. uri zjutraj izpred gostilne «Dvor». Obiskali bodo najprej vasi Sovodnje in Trčmun, kjer bodo položili venec na grob Ivana Trinka, nato bodo šli skozi Ažlo, Hlodič do Dreke, kjer bodo na malem griču blizu vasi pripravili kosilo na prostem. S tega griča je lep razgled po sosednjih vaseh kot so Kras, Hlodič, Dreka in Breg.

Izleta se lahko udeležijo tudi mladinci in mladinke drugih vasi, ki razpolagajo z lastnim prevoznim sredstvom. Prijave sprejema predsednik društva Bruno Štekar, Bruno Gravner in Rožič Saverij v Podgori. Za dobro voljo bo poskrbel števerjanski instrumentalni ansambel «Briški slavček» z vokalnim kvartetom in domači pevski zbor.

Podoben izlet v Benečijo, ki je zelo dobro uspel so Števerjanci organizirali že pred dvemi leti.

Ta izlet ni važen samo zaradi zabave in razvedrila ampak predvsem zaradi neposrednega stika s Slovenci v Benečiji, katerega si domačini mnogo bolj žele kot pa retorične in jokave govore nekaterih «veljakov» na Goriškem in v Trstu. Na žalost pa je takih izletov premalo. Zato naj bo pobuda Števerjancev za vzgled tudi drugim prosvetnim društvom.

Trst

Odbor za mir v Vietnamu

V Trstu bodo ustanovili poseben odbor, ki bo razvijal dejavnost za mir v Vietnamu. Ta sklep je bil sprejet na sestanku predstavnikov raznih političnih, prosvetnih, športnih in gospodarskih organizacij. Pripravljalni odbor ima začasen sedež v Ul. S. Nicolò 11/II. v Trstu.

Ob prvi obletnici tragične smrti tovariša Davida Pescatorija je večja skupina tovarišev obiskala njegov grob. Predstavniki vodstva tržaške federacije KPI so položili na grob velik šop rdečih nageljnov. O pokojnem tovarišu je govoril sekretar tov. Sema. Komemoracije na tržaškem pokopališču so se udeležili tudi pokojnikovi svojci.

S seje občinskega sveta v Miljah

Na seji občinskega sveta v Miljah, ki je bila v sredo 2. marca je bil potrjen za občinskega svetovavca tovariš Luciano Tremul. Novi svetovavec je zasedel tudi mesto v ožjem občinskem odboru, ki ga je imel preminuli tovariš Giordano Pacco.

O dejavnosti Konzorcija razlaščencev

Odbor Konzorcija razlaščencev je v ponedeljek zvečer priredil tiskovno konferenco. Predsednik dr. Škerlj je poročal o dejavnosti odbora Konzorcija. Med drugim je dejal, da je takoimenovana dolinska zadeva v glavnem zaključena, da pa bo Konzorcij še naprej deloval v obrambo kmetov na Tržaškem, Goriškem in po možnosti tudi v videmski pokrajini.

Na tiskovni konferenci so poročali tudi o finančnem položaju Konzorcija. Iz poročila je razvidno, da so dohodki znašali 207.000 lir, izdatki pa 87.000 lir.

Prispevki za „Delo"

Pred 10 leti je umrl Mario Kariš s Kolonkovca. V počastitev njegovega spomina daruje žena Josipina 1.000 lir za Delo.

Pred štirimi leti je umrla mama Ivanka Mornar. V počastitev njenega spomina daruje hči Ada 1500 lir za Delo.

V počastitev obletnice smrti Ivana Sulčič daruje družina Sulčič iz Križa št. 95 lir 1.500 za Delo.

Tončka Vidav iz Banov daruje 1000 lir za Delo.

Vsem darovalcem se toplo zahvaljujemo.

Ob prvi obletnici smrti
DAVIDA PESCATORIJA

ki je tragično izgubil življenje na delu v Sardiniji, se ga s trajno ljubeznijo spominjajo: žena Marica, sinček Roberto, oče, sestra, sorodniki in vsi, ki so ga poznali in imeli radi.

Trst, 8. marca 1966.

Potrebna precizacija

«Primorski dnevnik» od 5. marca t.l. je na svoji drugi strani v zvezi s spreminjevalnim predlogom dr. Šiškoviča in drugih komunističnih svetovalcev glede vprašanj, ki se tičejo narodnih manjšin v sklopu zakona za razširitiv števila deželnih odborništev, objavil med drugim naslednje:

«Za nas pa je pri vsem tem važno, da je deželni odbor sprejel popravek komunistične skupine glede slovenske manjšine, čeprav v nekoliko ublaženi in spremenjeni obliki. Sprejetje tega popravka je treba najbrž pripisati vstopu socialistov v odbor, saj se je prejšnji odbor po znanih dveh razsodbah ustavnega sodišča v zakonih izogibal vsega, kar bi spominjalo na slovensko manjšino, da ne bi jih v Rimu zavrnili...

Torej, zgleda, da tu ne gre zasluga komunistom, pač pa le socialistom. Mi ne nameravamo osporavati nobenemu zaslug, a se nočemo odreči svojim. Dejstvo je, da je odbor že enkrat sprejel nek spreminjevalni predlog komunistov glede slovenske manjšine in to, ko ni bilo socialistov v deželni vladi (januarja 1965). Dejstvo je tudi, da o možnem sprejetju komunističnega predloga socialistični tovariši niso vedeli, saj se je to zgodilo od četrtka 3. marca do petka 4. marca in o tem je bil obveščen tov. Šiškovič. Dejstvo, da je bil njegov predlog sprejet v ublaženi in spremenjeni obliki» ne govori prav gotovo v prid vloge, di naj bi jo odigrali pri tem socialistični tovariši, saj če so tako vsegamogočni, bi se bili tudi lahko borili, da se spreminjevalni predlog sprejme tako, kot se je glasil.

Nočemo torej, nobenemu odvzemati zaslug, a tokrat lahko zagotavljamo tovarišem «Primorskega», da pri vsej zadevi socialistični tovariši niso imeli prstov vmes. Rekli bi, da bi moralo biti poročanje o takih vprašanjih «ekvidistančno»; naj se pove, kar se dogaja in naj se v poročila ne vnašajo tudi pripombe, ki ne prispevajo k temu, da bi «Primorski» res bil objektivni dnevnik vseh Slovencev v Italiji. Saj bi morda kakšen zlobnež lahko ob takem poročanju rekel, da gre tu za glasilo ene same stranke ali pa vsaj za simpatije do ene same stranke.

Slovenska vprašanja

zadovoljiti z obljubami in da je prišel čas, ko je treba zaobiti čudno antiavtonomistično stališče centralne vlade. Predsednik dr. Berzanti pa je na ta predlog dr. Šiškoviča in drugih svetovalcev KPI odgovoril s protipredlogom, ki se sklicuje na člen 3 deželnega statuta in na kompetence dežele v tej zvezi. Dr. Šiškovič je protipredlog predsednika vlade sprejel, čeprav po njegovem mnenju ne odgovarja popolnoma bistvu njegovega lastnega predloga. Sprejel ga je, kot je izjavil, zato, ker je protipredlog kljub vsemu določen korak naprej, ki naj bi bil istočasno prvi, mali korak k še večjim in konkretnejšim določbam v korist slovenske narodne manjšine.

Dejansko torej so komunistični svetovalci v deželnem svetu po skoraj dveletnih naporih dosegli nekaj bistvenega za slovensko narodno manjšino, kar bo omogočilo ne samo izboljšanje vzdušja okrog teh delikatnih problemov, pač pa predvsem konkretne korake za uzakonitev potreb in zahtev Slovencev v naši deželi.

8. marec

škega naroda. Še enkrat po porazu nemške revolucije, je prispela v Nemčijo, da naperi strašno obtožnico proti fašizmu in kolikor le mogoče prepreči njegovo zmago. To je bilo sredi leta 1932. Klara naj bi začela zasedanje nemškega parlamenta. Ko je šla na tribuno sta jo morali podpirati dve tovarišici. Komaj se je še držala pokonci in v zadnjih naporih rekla:

«Potreba časa je fronta vseh delovnih ljudi za boj proti fašizmu. Fašizem moramo premagati, zato, da bi ohranili moč podjarmljenih in izkoriščanih, moč njihove organizacije, njihov fizični obstoj. Vsi, ki jim grozi nevarnost, ki jih zatira fašizem se morajo strniti v enotno fronto proti fašizmu».

Nadaljevanje

Svetli lik neustrašne revolucionarke je lik Roze Luxemburg. S svojim teoretičnim in praktičnim delom je združila v nerazdružljivo celoto veliki ideal vsakega borca — proletarski internacionalizem. Njena «Pisma iz zaporov» so pravi spomenik humanizma. V teh pismih je med drugim zapisano:

«Včasih čutim, da nisem pravi človek, v svoji notranjosti se počutim, kot da sem v majhnem koščku vrta ali na polju v travi med metulji, mnogo bolj doma kakor na kakem sestanku. Vam to lahko povem, ker ne boste v tem takoj slutili izdaje socializma. Vi dobro veste, da bom kljub temu najbrž umrla na borbenem položaju, v kakšnem pouličnem spopadu ali v ječi».

Kot največje potrdilo Rozinih besed in dejanj je bila njena smrt. Pogumno in hrabro je žrtvovala svoje življenje.

Nemški revanšizem

zaradi nerešenega nemškega vprašanja — nevarna za mir v Evropi in v svetu.

Hitri povojni gospodarski razvoj ni značilen samo za Zahodno Nemčijo ampak skoraj za vse evropske dežele, tako socialistične kot kapitalistične. Zaradi povečane trgovinske menjave so se s pomočjo integracij in pa neposrednih stikov dežele medsebojno povezale.

V zvezi s tem se je pojavila potreba po boljšem medsebojnem spoznavanju in kulturni izmenjavi. Tudi športne manifestacije prispevajo k boljšemu medsebojnemu razumevanju, pri čemer ima posebno važnost to, da tudi mali narodi dosegajo vrhunske uspehe. Končno vprašanje narodne neodvisnosti in v zvezi s tem narodne obrambe se v večini primerov pojavlja kot nova kvaliteta tudi v vojaško obrambnih načrtih.

Gibanje za združeno Evropo, kot so si jo zamišljali De Gasperi, Shumann in Adenauer je že zadeva zgodovine. V vzhodnih evropskih deželah ugotavljamo vse bolj samostojno, nacionalnim potrebam prilagojeno medsebojno sodelovanje in nastopanje v odnosu do zahodnoevropskih dežel. Francija in Sovjetska zveza govorita o novem konceptu meddržavnih odnosov v Evropi od Urala do Atlantika. Vse več nagnjenj gre v smeri zagotovitve skupne varnosti, priznanja državnih meja in iskanja novih idej ter predlogov za boljše sodelovanje. V taki Evropi ima seveda prostor tudi Nemčija, oziroma obe Nemčiji.

Seveda so vsi daleč od tega, da bi ob takih načrtih za Evropo imeli neke idilične predstave, kajti v Evropi ne moremo uiti pred lastnimi problemi, niti se skriti pred problemi v svetu. Res pa je, da smo še daleč od normalnih odnosov med deželami Evrope poleg ostalega tudi zaradi prevladujočih militarističnih in revanšističnih sil v Zahodni Nemčiji.

Dve premieri SG

Babič izpeljal na čudovit način. Vsak superlativ bi bil odveč.

Stane Starešinič je kot Leopold svojemu koceptu ostal zvest do kraja, vendar pa je bilo v njegovih samogovorih premalo življenjske verjetnosti, ki je včasih padala že v retoriko. Valerija je bila Lidija Kozlovičeva, ki je bila v govoru boljša kot v kretnjah.

Mira Sardočeva kot Mira v začetku ni povsem zadovoljila, dobra pa je bila v zaključnem prizoru, ki je bil groteskno kar prepričljiv.

Dober lik je ustvaril Alojz Milič kot Rafael. Manjši vlogi sta si delili še Miranda Caharija in Zlata Rodoškova.

Za scensko glasbo je poskrbel Pavle Merkù.

Dopis iz Križa

Slovenski kulturni praznik v imenu našega velikega pesnika Franceta Prešerna je dal priliko, da so se tudi križki prosvetaši predstavili sovaščanom z lepim in pestrim sporedom.

Ves prvi del sporeda je bil posvečen govoru o pomenu Franceta Prešerna kot pesniku in njegovem udejstvovanju v javnem življenju, recitacije Prešernovih poezij so podkrepile izvajanja predavatelje.

Vsi nastopajoči so bili vsi pridni in ljubki in zaslužijo splošno pohvalo.

Pevski zbor «Vesna» pa je otvoril in zaključil z že znanim mojstrskim podajanjem Venturinijevih, Ipavčevih in Medvedovih skladb.

Pevci so na splošno zahtevo ponovili Vrabčevo «Zdravljico», ki je navdušila številno občinstvo.

Križki prosvetni delavci so res lahko ponosni nad uspehom prireditve.

F. G.

DELO — GLASILO K.P.I. ZA SLOVENSKO NARODNO MANJŠINO — DIREKTOR MARIJA BERNETIČ — ODGOVORNI UREDNIK: ANTON MIRKO KAPELJ — UREDNIŠTVO IN UPRAVA TRST, UL. CAPITOLINA 3 — TISK: TIP. RIVA, TRST, UL. TORREBIANCA 12